

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Стударика

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія вищої освіти»

Освітня програма Освітні, педагогічні науки

Рівень освіти – другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

Педагогічний факультет

Івано-Франківськ – 2020 рік

Робоча програма з курсу «Історія вищої освіти»
для студентів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. 2020. 16с.

Розробник:

Нагачевська Зіновія Іванівна, д. пед. наук, проф. кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього
менеджменту імені Богдана Ступарика

Протокол №1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана
Ступарика

Т.К. Завгородня

«28» серпня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою педагогічного факультету.

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Голова

Р. Я. Романишин

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань (напрям підготовки), спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денно ф. навч.	заочно ф. навч.
Кількість кредитів - 3 Змістових модулів – 3	01 Освіта/Педагогіка	За вибором	
	011 Освітні, педагогічні науки	Рік підготовки	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Dругий (магістерський)	Лекції	
		14 год	4 год
		Практичні, семінарські	
		16 год	6 год
		Самостійна робота	
		60 год	80 год
		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
 для денної форми навчання – 33,7 % до 66,3 %;
 для заочної форми навчання – 11% до 89 %.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечити засвоєння студентами ОР «магістр» наукових уявлень про основні закономірності, періоди і тенденції у розвитку вищої освіти на різних етапах розвитку людської цивілізації, особливості її еволюції в Україні, сформувати навички творчої реалізації позитивних надбань теорії та практики зарубіжної і вітчизняної вищої школи у майбутній самостійній викладацькій діяльності.

Завдання:

- сформувати цілісну систему знань про історико-педагогічні процеси, явища і факти, дотичні до розвитку вищої освіти;
- з'ясувати витоки становлення, закономірності та періоди у розвитку вищої школи, обґрунтувати їхню детермінованість соціально-економічними, політичними та культурними факторами;
- забезпечити опанування студентами світової й національної історико-педагогічної спадщини у сфері вищої освіти, усвідомлення ролі вищих навчальних закладів у сучасних євроінтеграційних процесах;
- сприяти активізації самостійної пошукової діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти різних рівнів акредитації, розвитку їхнього творчого потенціалу та формування професійного світогляду.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію зародження, закономірності та періоди еволюції зарубіжної й української вищої освіти;
- стан і тенденції розвитку вищої школи у сучасному світовому і національному вимірах;
- історико-педагогічний дискурс змісту, форм і методів навчально-виховної діяльності у закладах вищої освіти;
- особливості педагогічного процесу у вищих навчальних закладах в умовах відродження та розбудови національної системи вищої освіти в Україні.

уміти:

- конкретно-історично підходити до аналізу педагогічних явищ і фактів у сфері вищої освіти, критично їх переосмислювати, визначати можливості творчого використання в сучасних умовах;
- самостійно оволодівати історико-педагогічними знаннями у галузі вищої освіти на основі аналізу базової та додаткової літератури;
- визначати положення педагогічної теорії та практики навчання і виховання молоді в закладах вищої освіти, які сприяють розвитку педагогічного мислення, підвищенню педагогічної культури, зростанню фахової майстерності викладачів;
- здійснювати науково-пошукову педагогічну діяльність.

Компетентності

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні завдання та проблеми в галузі освітніх, педагогічних наук, професійній діяльності у процесі навчання на основі поєднання спеціально предметних знань і вмінь з набутим досвідом дослідницької/інноваційної діяльності в системі вищої освіти, що передбачає застосування відповідних освітніх, педагогічних інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 3.** Здатність вчитися і бути сучасно навченим.
- ЗК 4.** Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6.** Здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або у професійній діяльності.
- ЗК 8.** Здатність діяти соціально відповідально і свідомо, генерувати нові ідеї (Soft skill).
- ЗК 12.** Здатність до самоосвіти і саморозвитку.

Спеціальні (фахові) компетентності СК)

- СК 1.** Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики, розуміння цілей і особливостей освітніх систем .
- СК 3.** Обізнаність з різними контекстами, у яких може відбуватися навчання
- СК 4.** Обізнаність з різними рівнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу.
- СК 6.** Здатність до консультування з питань освітньої теорії та практики.
- СК 9.** Здатність до проєктування змісту освіти і змісту навчання за рівнями Національної рамки кваліфікацій, проєктування освітніх програм та індивідуальних освітніх траєкторій.

Програмні результати навчання

- ПРН 1.** Здійснювати пошук, опрацювання й аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням іноваційних технологій.
- ПРН 3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати висновки.
- ПРН 5.** Знати традиційні й інноваційні технології організації та провадження освітньої діяльності у закладі вищої освіти.
- ПРН 10.** Проектувати зміст освіти і зміст навчання студентів закладів вищої освіти; освітні програми й індивідуальні освітні траєкторії, здійснювати їх адаптацію та модифікацію до конкретних ситуацій професійної діяльності.
- ПРН 12.** Володіти технологіями, що потребують застосування нових підходів та прогнозування, презентувати, обговорювати та захищати власні погляди в усній і письмовій формах перед фаховою та нефаховою аудиторіями.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Виникнення, розвиток і сучасні реалії зарубіжної вищої школи

Тема 1. Витоки і розвиток високих шкіл у древніх цивілізаціях та в добу європейського Середньовіччя.

Причини виникнення та зміст діяльності шкіл підвищеного типу у давніх цивілізаціях (Вавилонське царство, Єгипет, Індія, Китай).

Організаційно-педагогічні основи функціонування високого шкільництва у Древній Греції і Стародавньому Римі.

Передумови виникнення перших європейських університетів.

Особливості та зміст освітнього процесу в середньовічних європейських університетах. Поняття про схоластику.

Тема 2. Еволюція зарубіжної вищої освіти у XVII – першій половині XIX ст.

Особливості організації та змісту діяльності високого шкільництва зарубіжних державах у XVII – XVIII ст. (єзуїтські колегії, лицарські академії, інститути).

Тенденції розвитку університетської освіти та її головні ознаки.

Проблеми вищої освіти молоді у творчій спадщині визначальних представників педагогічної думки доби Просвітництва (Я.А. Коменський, Дж. Локк, Ж.Ж. Руссо та ін.).

Сутність ідей зарубіжної педагогіки кінця XVIII – першої половини XIX ст. та їх вплив на розвиток вищої школи (К. Гельвецій, В. Гумбетов, А. Дістервег, Ж. Кондорсе та ін.).

Тема 3. Розвиток вищої освіти у зарубіжних державах наприкінці XIX – на початку ХХІ ст.

Сутність нових ідей зарубіжної педагогіки кінця XIX – початку ХХ ст. та їх вплив на зміну пріоритетів у системі зарубіжної вищої освіти.

Тенденції розвитку вищої освіти у розвинених зарубіжних країнах у першій половині ХХ ст.

Причини та зміст освітніх реформ у державах Заходу у другій половині ХХ ст. Передісторія формування європейської інтеграції у галузі європейської вищої освіти.

Рушійні сили та сутнісна характеристика трансформаційних змін у системі вищої освіти розвинених держав Заходу кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Болонський процес як засіб інтеграції та демократизації вищої освіти країн Європи (історія, ключові позиції, шляхи реалізації, результати впровадження основних положень документів Болонського процесу).

Змістовий модуль 2

Становлення і розвиток вищої освіти в Україні

Тема 4. Зародження й особливості функціонування високого шкільництва в епоху києво-руської державності та українського Відродження.

Передумови формування та зміст навчання і виховання у перших школах підвищеного типу Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Єзуїтське шкільництво на західноукраїнських землях.

Братські школи в Україні як перші українські середні школи.

Острозький колегіум – перша вища школа гуманістичного типу в Україні (організація, зміст навчальної та наукової діяльності, сучасні реалії).

Місце і роль Києво-Могилянської академії у розвитку національної культури й освіти; наукова діяльність визначних випускників і викладачів КМА.

Тема 5. Розвиток вищої освіти на українських землях наприкінці XVIII – на початку ХХ ст.

Провідні тенденції у розвитку шкільництва на українських землях наприкінці XVIII – на початку XIX ст.

Освітня політика російського й австрійського урядів у галузі високої освіти на межі XVIII – XIX ст.

Організація та зміст освітнього процесу у перших класичних університетах України (Львівський, Харківський).

Розвиток вищої освіти у «підросійській» та «підавстрійській» Україні у другій половині XIX – на початку ХХ ст.

Практика організації високого шкільництва в УНР.

Тема 6. Особливості розвитку теорії та практики вищої освіти в УРСР.

Сутність освітньої політики більшовицької, польсько-української, румунської та чеської влад угалузі вищої освіти в 1920 – 1930-х рр.

Основні напрями та зміст освітньої і науково-дослідницької діяльності у різних типах вищих шкіл України цього періоду.

Спеціфіка розвитку вищої школи в УРСР у другій половині ХХ ст.

Формування мережі державних ЗВО на західноукраїнських землях.

Становлення і розвиток закладів вищої освіти на Прикарпатті.

Змістовий модуль 3

Теорія та практика організації і функціонування вищої освіти в Україні в умовах її незалежності

Тема 7. Вища освіта в незалежній Україні у контексті сучасних своєінтеграційних процесів та освітніх викликів.

Законодавчо-нормативна база функціонування системи вищої освіти в Україні у 1990 – на початку 2000-х рр. та відображення її положень у практичній діяльності закладів вищої освіти.

Основні проблеми української вищої освіти початку державної незалежності.

Світові тенденції розвитку систем вищої освіти та їх відображення в організаційній, навчальній і науковій діяльності ЗВО України після приєднання до Болонського процесу (2005).

Закон України «Про вищу освіту» (1.07.2014 р.) про мету, завдання, зміст сучасної вищої освіти та шляхи їх реалізації.

Мета, завдання, рівні та ступені вищої освіти в Законі України «Про освіту» (2017р.).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						усього	заочна форма					
	у тому числі					л.		п.	лаб.	інд.	с.р	у тому числі	
	л.	п.	лаб.	-	інд.	с.р		л.	п.	лаб.	інд.	.	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	

Змістовий модуль 1

Змістовий модуль 1

Виникнення, розвиток і сучасні реалії зарубіжної вищої школи

Тема 1. Витоки і розвиток високих шкіл у древніх цивілізаціях та в добу європейського Середньовіччя.	14	2	1		11	12		12
Тема 2. Еволюція зарубіжної вищої освіти у XVII – першій половині XIX ст.	10	2	1		7	12		12
Тема 3. Розвиток вищої освіти у зарубіжних державах наприкінці XIX – на початку ХХІ ст.	11	2	2		7	12		12
Разом за зм. мод. 1	35	6	4		25	36		36

Змістовий модуль 2

Становлення і розвиток вищої освіти в Україні

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 4. Зародження й особливості функціонування високого шкільництва в епоху києво- руської державності та українського Відродження.	16	2	4			10	14					14
Тема 5. Розвиток вищої освіти на українських землях наприкінці XVIII – на початку XX ст.	14	2	4			8	12	2	2			8
Тема 6. Особливості розвитку теорії та практики вищої освіти в УРСР.	12	2				10	12	2	2			8
Разом за зм. мод. 2	42	6	8			28	38	4	4			30

Змістовий модуль 3

Теорія та практика організації і функціонування вищої освіти в Україні в умовах її
незалежності

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 7. Вища освіта в незалежній Україні у контексті сучасних євроінтеграційних процесів та	13	2	4			7	16		2			14

освітніх викликів.								
Разом за зм. мод. 3	13	2	4	7	16	2		14
Усього	90	14	16	60	90	4	6	80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення, розвиток і сучасний стан вищої освіти у розвинених зарубіжних країнах (теоретична конференція).	4/2
2	Передісторія української вищої освіти.	2
3	Університетська освіта на українських землях у межах Австро-Угорської та Російської імперій.	2
4	Національний досвід розбудови вищої освіти в добу визвольних змагань за українську державність (1917 – поч. 1920 рр.).	2
5	Тенденції розвитку вищої освіти в Україні в умовах радянської влади та особливості цього процесу на західноукраїнських землях.	2/2
6	Основні напрями і зміст реформування вищої освіти в Україні на межі ХХ – ХХІ ст.	2/2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість год
1	Проблеми організації та змісту навчання і виховання молоді у творчій спадщині визначних представників зарубіжної педагогіки XVII – XIX ст.	8/10

2	Соціально-історичні характеристики розвитку вищої освіти у провідних зарубіжних державах у ХХ – на початку ХХІ ст.	8/10
3	Братства, їх місце і роль у розвитку вищої школи в Україні у XVI – XVIII ст.	6/10
4	Острозький культурно-освітній осередок як фактор національного відродження України (історія і сучасність).	6/10
5	Українські студенти і викладачі у закладах вищої освіти держав Заходу: минуле і сучасність.	8/10
6	Становлення, розвиток і сучасні реалії вищої педагогічної освіти в Україні.	10/12
7	Законодавчо-нормативна база функціонування сучасної вищої освіти в Україні та її відповідність євро-інтеграційним освітнім процесам.	8/10
8	ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» як перший вищий навчальний заклад на Прикарпатті: витоки, еволюція, сучасний стан і перспективи розвитку.	6/8

7. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Історія вищої освіти» оформляється у вигляді реферату чи наукового повідомлення. Тематика рефератів (наукових повідомлень) і вимоги щодо їх оформлення та написання щорічно оновлюються.

8. Методи навчання

Лекції; укладання таблиць, графічних схем; робота у мережі Інтернет; анотування; рецензування; конспектування; укладання поширеных планів базової та допоміжної літератури; презентація визначних персоналій зарубіжної

й української педагогіки вищої школи та найважливіших ідей їх творчої спадщини.

9. Методи контролю

Усний контроль знань; поточне та підсумкове тестування; оцінка підготовлених студентами рефератів та індивідуально-творчих завдань.

10. Розподіл балів, які отримують студенти з курсу «Історія вищої освіти»

Приклад для залику						
Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (залик)			Сума
Змістовий модуль 1 – 20 балів			Змістовий модуль 2 - 20 балів			Змістовий модуль 3 – 10 балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7
6	7	7	6	7	7	10
						50
						100

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Семінарські заняття	20
Самостійна робота	10
Тести поточного контролю знань	10
Індивідуальні (творчі) завдання	10
Підсумкова письмова робота (комп'ютерні тести)	50
Максимальна кількість балів	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D		не зараховано з можливістю повторного складання
50 – 59	E	задовільно	
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0 – 25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Тексти лекцій; плани семінарських занять, зразки завдань для поточного тестування; перелік тем і видів самостійних та індивідуально-творчих завдань і методичні рекомендації до їх виконання; список базової та допоміжної літератури.

12. Рекомендована література

Базова

1. Про вищу освіту. Закон України від 1.07.2014 № 1556 – VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37 – 38.
2. Про освіту. Закон України від 5.09.2017р. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39.
3. Концепція розвитку педагогічної освіти: *Наказ МОН України* від 16-го липня 2018 р. №776.
4. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді...: *Наказ МОН України* від 16.06.2015 р. № 641.
5. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. 557 с.

6. Вища освіта України як фактор цивілізаційного визначення молоді: монографія / кер. авт. кол. М. Михальченко. Київ: Педагогічна думка, 2010. 312 с.
7. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за мод. рейт. системою навчання [Рек. МОН]. Київ: ГЦЛІ, 2018. 384 с.
8. Зарубіжна система вищої освіти: навч. посібн. / авт. – упоряд. М. І. Гагарін. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 102 с.
9. Каленюк І. С., Куклін О. В. Розвиток вищої освіти та економіка знань: монографія. Київ: Знання, 2012. 343 с.
10. Корсак К.В. Світова вища освіта: порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: монографія. Київ: МАУП – МКА, 1997. 208 с.
11. Курило В. Освіта та педагогічна думка східно-українського регіону у ХХ столітті. Луганськ, 2000. 460с.
12. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. Київ: Знання, 2003. 450 с.
13. Майборода В.К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917 – 1985 рр.) Київ: Либіль, 1992. 196 с.
14. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд [та ін.]. Київ : Знання, 2005. 399 с.
15. Поляков М. В., Савчук В. С. Классический университет: от идей античности к идеям Болонского процесса. Донецк: Изд-во ДНУ, 2007. 596 с.
16. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Кондор, 2011. С. 30 – 100.
17. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 456 с.
18. Хижняк Л. М. Університетська освіта: навч. посіб. Харків: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2010. 192 с.

Допоміжна

19. Андрушенко В., Гляревська І. Проблема входження української університетської освіти в європейський освітній простір. *Рідна школа*. 2012. № 12. С. 3 – 8.
20. Артемчук Г.І., Попович В.В., Січкаренко Г.Г. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку. Київ: Ленвіт, 2004. 176 с.
21. Бриштан В. Т. Світова та вітчизняна вища школа: історико-культурологічний аспект: навч. посіб. Дніпропетровськ: РВА «Дніпро – ВАЛ», 2006. 140 с.
22. Вища освіта і Болонський процес: підручник / Г.Ф Пономарьова та ін. Харків: ХГПА, 2011. 304с.
23. Вищі навчальні заклади Івано-Франківської обл.: статист. збірник / за ред. Костюк О. В. Івано-Франківськ: Головне упр. статистики в Івано-Франківській обл., 2013. 71 с.
24. Высшее образование в XXI веке. Всемирный статистический обзор по высшему образованию. 1980 – 1995 гг. ЮНЕСКО: Париж, 5 – 9 октября, 1998 г. 71 с.

25. Віднянський СВ. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: *Український вільний університет* (1921-1945 рр.). Київ. 1994. 82 с.
26. Дмитриченко М.Ф., Хоронун Б.І. та ін. Вища освіта і Болонський процес. Київ: Знання України, 2006. 440 с.
27. Козак Н.Л., Шоробура, І.М. Університетська освіта: *навч. посіб.* Львів: Новий світ – 2000, 2011. 180 с.
28. Конеллі Д. Поневолений університет. Совєтизація вищої освіти у Східній Німеччині, Чехії та Польщі: 1945-1956. Харків: ФОП Рибалка Д. Л., 2011. 542 с.
29. Мещанінов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: Миколаїв: Вид-во МДГУ, 2005. 460 с.
30. Нагачевська З. І., Джус О. В. Історія вищої освіти: *навчально-методичний комплекс для студентів другого (магістерського) рівня.* Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 52 с.
31. Нагачевська З. І. Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача: *навч. метод. вид.* Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 72 с.
32. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний ун-тет ім. В. Стефаника, 2010. 92 с.
33. Сафонова Н. М., Циганок В. Є. Етапи та провідні напрями реформування вищої школи в Україні (90-ті рр. ХХ-го – початок ХХІ-го ст.). *Історичні записки:* зб. наук. праць. Київ. 2012. Вип. 12. С. 271-278.
34. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2001. 664 с.
35. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: *навч. посіб.* Київ: Вища школа, 2005. 239 с.
36. Хижняк З.І., Маньківський В.К. Історія Києво-Могилянської академії. Київ: КМА, 2003. 184 с.
37. Чирва Г. М. Історичні передумови становлення сучасної вищої освіти в Україні. [Електронний ресурс]. VLR: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_2/25.pdf

Інформаційні ресурси

Інтернет, електронні книги та підручники, фонди бібліотеки ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та його педагогічного факультету.